

Ніжинська міська рада Чернігівської області
Управління освіти Ніжинської міської ради Чернігівської області
Міський центр професійного розвитку педагогічних працівників
Ніжинської міської ради Чернігівської області

**Всеукраїнська науково-практична конференція
«Вчора, сьогодні, завтра»
у межах реалізації Програми розвитку та функціонування
української мови в закладах освіти
«Сильна мова – успішна держава»**

Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції

9 листопада 2021 року

Ніжин – 2021

Редакційна колегія:

Пономаренко Н.О. – заступник начальника управління освіти Ніжинської міської ради

Кривенко І.О. – директор Міського центру професійного розвитку педагогічних працівників Ніжинської міської ради

Голуб Н. М. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови та методики її навчання Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Шевченко С.П. – учитель української мови та літератури Ніжинської гімназії № 3

Железняк С.Р. – консультант Міського центру професійного розвитку педагогічних працівників Ніжинської міської ради

Іващенко Л.І. – бібліотекар Міського центру професійного розвитку педагогічних працівників Ніжинської міської ради

Тимошенко О.О. – консультант Міського центру професійного розвитку педагогічних працівників Ніжинської міської ради

- В 84** «Вчора, сьогодні, завтра» у межах реалізації програми розвитку та функціонування української мови в закладах освіти «Сильна мова – успішна держава»: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (09 листопада 2021 року). Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2021. 120 с.

До збірника ввійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Вчора, сьогодні, завтра» у межах реалізації програми розвитку та функціонування української мови в закладах освіти «Сильна мова – успішна держава», яка відбулася 9 листопада 2021 року в Ніжинському будинку дітей та юнацтва. На конференції було розглянуто актуальні питання розвитку української мови, методики викладання української мови та літератури в закладах загальної середньої та вищої освіти.

Для вчителів, викладачів, науковців, учнів, студентів та всіх, хто цікавиться питаннями розвитку української мови.

Матеріали надруковані в авторській редакції. За достовірність фактів, цитат, власних імен, посилань та інших відомостей відповідають автори публікацій.

Зміст

1. **Антончук Олександр Михайлович.**
УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ) У СИСТЕМІ
ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ІСТОРІЇ..... 6
2. **Базар Тетяна Вікторівна.**
ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА
РЕФОРМИ НУШ, ЙОГО ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ НА УРОКАХ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ПІД ЧАС ПІЛОТУВАННЯ АДАПТАЦІЙНОГО
ЦИКЛУ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ..... 10
3. **Бабич Ніна Олександрівна, Стовбун Наталія Сергіївна.**
МЕДІАГРАМОТНІСТЬ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
ТА ЛІТЕРАТУРИ..... 13
4. **Бакута Олена Миколаївна.**
РОБОТА З ТЕКСТОМ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ 16
5. **Бережняк Валентина Миколаївна.**
ЛЕКСИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЛІВОБЕРЕЖНОПОЛІСЬКИХ ГОВІРОК
НА ТЛІ СУМІЖНИХ ДІАЛЕКТНИХ СИСТЕМ..... 19
6. **Біленко Тамара Олексіївна.**
ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ
НА УРОКАХ СЛОВЕСНОСТІ В УМОВАХ
ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ..... 23
7. **Большак Наталія Олексіївна.**
ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПІД ЧАС
ВИВЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЇ ТА ЛЕКСИКОЛОГІЇ..... 25
8. **Бронзенко Тетяна Анатоліївна.**
ФОРМУВАННЯ МІЖПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ
ОСВІТИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ МОВНОЇ ТЕМИ «РОЗДІЛОВІ ЗНАКИ ПРИ
ВІДОКРЕМЛЕНИХ ОБСТАВИНАХ В 11 КЛАСІ» ЗЗСО 28
9. **Гетьман Тетяна Олександрівна.**
ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ..... 31
10. **Гузь Ірина Володимирівна.**
СИСТЕМНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ
МИКОЛИ ГОГОЛЯ У ЗЗСО 34
11. **Дячинська Мирослава Владиславівна.**
СТИЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОМАНІСТИКИ
КЛИМА ПОЛЩУКА..... 35
12. **Киричок Інна Іванівна.**
ФОРМУВАННЯ ДИСКУРСИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ 37

13. Ковертюк Діана Миколаївна. СКЛАДНІ РЕЧЕННЯ З РІЗНИМИ ВИДАМИ ЗВ'ЯЗКУ	42
14. Молочко Світлана Рашиївна. ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННСВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ	47
15. Мушировська Наталія Володимирівна. ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВСТВА	51
16. Наконечна Марія Миколаївна, Папуча Микола Васильович. ВЗАСМОДІЯ ВЧИТЕЛЯ ТА УЧНІВ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ	55
17. Примак Олена Володимирівна, Виговська Світлана Володимирівна. ІСТОРІЯ В СЛОВІ (ЗА ТВОРАМИ ВОЛОДИМИРА ЛИСА)	59
18. Прокопенко Олена Іванівна. ЗАСТОСУВАННЯ ТЕКСТОЦЕНТРИЧНОГО ПІДХОДУ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	64
19. Ременюк Людмила Олексіївна. ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО І ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ	68
20. Романова Ірина Василівна. УКРАЇНСЬКА МОВА ПІСЛЯ ТРИДЦЯТОЇ РІЧНИЦІ ВІДНОВЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ	71
21. Романчук Світлана Миколаївна. ВИКОРИСТАННЯ СТИЛІСТИЧНИХ ТРОПІВ У ЖУРНАЛІСТСЬКИХ ТЕКСТАХ	73
22. Скидан Марина Сергіївна. ХРОНОТОП ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ ТЕКСТОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ	76
23. Скидан Марина Сергіївна. ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ	79
24. Скидан Ярослав Анатолійович. ТЕРМІНИ «КОНЦЕПТ» І «ПОНЯТТЯ» В СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ	81
25. Харечко Світлана Іванівна. ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ	84
26. Федюрко Віра Григорівна. ОСОБЛИВОСТІ БАЛАД ДМИТРА ІВАНОВА	87

27. Че	ФО
	УК
28. Ш	ВІ
	В
29. Ш	КА
	ТА
30. П	М
	Т
31. В	П
	С
	Т
	Н

Література:

1. Гуревич Р.С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід: навчальний посібник/ Р.С. Гуревич, М.Ю.Кадемія, Л.С.Шевченко; за ред. Гуревича Р.С.– Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – 348 с.
2. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс] Режим доступу <http://mon.gov.ua/activity/education>.
3. Освітні технології: навч.-метод. посіб./ [Пехота О.М., Кіктенко А.З., Любарська О.М. та ін.]; за заг. ред. О. М. Пехоти. – К.: АСК, 2002. – 255 с.
4. Цифрова компетентність сучасного вчителя Нової української школи: зб. тез доп. всеукр. наук. наук.-практ. семінару, м. Київ, 28 лютого 2018/ за заг. ред. О.Е. Коневщинської, О.В. Овчарук. – К.: Інститут інформаційних технологій України, 2018 – 61 с.

Романова Ірина Василівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української лінгвістики,
літератури та методики навчання
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна
академія»
Харківської обласної ради

УКРАЇНЬКА МОВА ПІСЛЯ ТРИДЦЯТОЇ РІЧНИЦІ ВІДНОВЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Після тридцятої річницї відновлення нашою державою незалежності сучасна українська мова має своє гідне місце на лінгвістичній карті світу. Констатують, що серед найпоширеніших мов світу вона входить до другого десятка. Крім території України, нею говорять і представники української діаспори – західної та східної. Засновник Лінгвістичного навчального музею при Київському національному університеті імені Т.Г.Шевченка, компетентний дослідник К.Тищенко під час відкритої лекції «Про справжніх «родичів» української мови» озвучив інформацію про 82 специфічні риси фонетики й граматики нашої мови, причому 32 з них не мають аналогів в інших мовах.

Очевидно, кожна свідомо людина хоче, щоб мова, якою вона думає, реалізується в житті, мала престиж у світі. Український дослідник О.Ткаченко зазначає з цього приводу таке: «Для того щоб та чи інша мова викликала гострий і повсюдний інтерес до себе, треба, щоб країна, де вона

поширена, досягла великих і різнобічних економічних, наукових та технічних успіхів і як більше у спеціальних галузях, де переклади робляться порівняно рідко <...> і де фахівці зацікавлені у якомога швидшому сприйнятті позитивного досвіду й нових відкриттів» [3, с.100]. Мовне питання в Україні вимагає адекватної мовної політики, під якою розуміємо сукупність державних заходів, спрямованих на регулювання мовних відносин. Вона як частина культурної політики повинна мати стратегічне значення, далекоглядний характер, відповідати принципам міжнародного законодавства. Щодо засадничих моментів мовної політики цікаве міркування висловив свого часу Т.Кияк: «У той же час мовна політика – це концентроване вираження стану економіки, суспільства, їхніх проблем та перспектив, і вона має бути тим активнішою, чим гіршими є ці стани...» [1, с.30]. Соціолінгвіст Л.Масенко у книзі «(У)мовна (У)країна» акцентує на виразній політиці держави щодо мови. Серед цілей Української держави автор називає такі: «відродження, підтримка, піднесення престижу української мови як мови титульної нації; утвердження української мови як державної у всіх царинах суспільного життя на всій території України; підтримання мовного розмаїття України та міжкультурного діалогу» [2, с. 87].

Можемо констатувати, що маємо позитивні зміни й конкретні результати щодо набуття чинності статті 30 Закону про мову «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 16 січня 2021 року (обов'язковість надання послуг державною мовою свідомі громадяни мислять як перемогу) або статті 26 від 16 липня 2021 року щодо книговидавництва та книгорозповсюдження (не менше 50% книг, виданих видавництвом за рік, має бути українською; така ж цифра щодо продажу у крамницях). Крім цього, сьогодні потенційний держслужбовець має скласти іспит на рівень володіння державною мовою, що є однією з умов отримання ним посади.

Звісно, попри низку важливих трансформацій щодо мови, фахівці та небайдужі громадяни мають усіляко популяризувати українську серед різних вікових груп. Утім, на наше переконання, пріоритетною має бути боротьба за сучасну молодь, яку можна зацікавити конкурентоспроможним українськомовним контентом. У цьому плані позитивно вважаємо діяльність таких блогерів: Тетяна Микитенко (проект «Читанка», у якому відбувається рекомендація й аналіз творів української літератури), Остап Українець та Євген Лір (канал «Твоя підпільна гуманітарка», у якій популярно пояснюють питання гуманітарної царини, мовної зокрема). Ясна річ, принципову позицію щодо мови мають і публічні люди: співак Святослав Вакарчук, літератор Оксана Забужко, журналіст Тетяна

Даниленко та ін. Завдяки цим авторитетним людям пересічна людина може «навернутися» на українську мову. Важливу роль у підвищенні престижу української мови відіграє словесник у закладах середньої освіти та вищої освіти. Передусім він має бути пасіонарною особистістю, що власним прикладом і під час навчального процесу, і поза ним демонструє дотримання закону, глибоку повагу до мови як однієї з найвищих духовних цінностей.

Отже, ми живемо в епоху, коли сучасна українська мова набуває активного вживання не тільки в публічній царині, але і приватній. Зважена, але послідовна політика держави щодо мови є позитивним чинником поступу України.

Література

1. Кияк Т. Засади мовної політики: світовий досвід та українські реалії. Екологія мови і мовна політика в сучасному суспільстві : збірник наукових праць. К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. С. 30–39.
2. Масенко Л. (У)мовна (У)країна : популярне видання. К. : Темпора, 2007. 88 с.
3. Ткаченко О. Б. Українська мова і мовне життя світу. К. : Спалах, 2004. 272 с.

Романчук Світлана Миколаївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри журналістики
Українського гуманітарного інституту

ВИКОРИСТАННЯ СТИЛІСТИЧНИХ ТРОПІВ У ЖУРНАЛІСТСЬКИХ ТЕКСТАХ

Кожен текст, залежно від стилю, до якого він належить, характеризується певним набором лексичних одиниць. Загальновідомо, що публіцистика оперує такими одиницями мови, які передають інформацію про суспільне життя, формують громадську думку. З цією метою автори текстів використовують не тільки загальноновживану, немарковану лексику, але й стилістично марковану. У нашій праці ми звернемо увагу на роль таких засобів виразності, як епітети, метафори, метонімії, синекдохи та ін.

Стилістичні засоби інформації текстів ЗМІ були предметом дослідження в наукових розвідках таких вітчизняних і зарубіжних